

Άννα Μιχίδη
Νικόλαος Δ. Παπαδόπουλος

Γλώσσα

Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

**ΝΕΑ
ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΕΝΗ
ΕΚΔΟΣΗ**

Σύμφωνα με τις διδακτικές
οδηγίες και τη
νέα σχολική γραμματική

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	9

1η ΕΝΟΤΗΤΑ Ο φίλος μας το περιβάλλον	11
Ο φίλος μας το δάσος	11
Η φίλη μας η θάλασσα	25
Ο φίλος μας ο άνεμος	34
Κριτήριο αξιολόγησης στην 1η ενότητα	46

2η ΕΝΟΤΗΤΑ Η ζωή στην πόλη	49
Η γειτονιά της πόλης	49
Πόλη και πολιτισμός – Πόλη και διασκέδαση	57
Διαδρομές στην πόλη	65
Υπόγειες διαδρομές	73
Κριτήριο αξιολόγησης στη 2η ενότητα	80

3η ΕΝΟΤΗΤΑ 28η Οκτωβρίου	83
Η πορεία προς το μέτωπο	83
Η Ιταλία μάς κήρυξε τον πόλεμο!	87
Η πείνα	92
Κατοχή	94

4η ΕΝΟΤΗΤΑ Τα ζώα που ζουν κοντά μας	96
Ιστορίες με ζώα – Ο Μάγκας	96
Ο Τεντέν και ο Μιλού	104
Τα χαρακτηριστικά των ζώων	105
«Αγάπες... με ουρά» – Οι δύο φίλοι	115
Τα ζώα της εξοχής	121
Κριτήριο αξιολόγησης στην 4η ενότητα	130

5η ΕΝΟΤΗΤΑ	17η Νοέμβρη	133
	Πολυτεχνείο '73 – (Τα Νέα, αφιέρωμα)	133
	Τριήμερο στα κάγκελα	136
	Μικρός τύμβος – Κοίτα με στα μάτια – Άγνωστος αγωνιστής	138
	Ο Φωκίων ήταν ελάφι	140
6η ΕΝΟΤΗΤΑ	Οι φίλοι μας, οι φίλες μας	144
	Φίλοι από άλλες χώρες	144
	Ιστορίες με φίλους	153
	Οι φίλοι τραγουδάνε	160
	Οι φίλοι γιορτάζουν – Ακτύπη... τα γενέθλια	163
	Κριτήριο αξιολόγησης στην 6η ενότητα	169
7η ΕΝΟΤΗΤΑ	Μουσική	172
	Εγώ σε συναυλία; – Η συναυλία αρχίζει	172
	«Μουσικά όργανα» – Κουδουνίστρα – Ποτηρόφωνο	179
	Τραγούδια και στίχοι – Αν όλα τα παιδιά της γης –	
	Τα μικρά παιδιά – Μια βραδιά στο Πόρτο Λίλι	190
	Μουσική και άλλες τέχνες	197
	Κριτήριο αξιολόγησης στην 7η ενότητα	201
8η ΕΝΟΤΗΤΑ	Χριστούγεννα	204
	Χριστούγεννα	204
	Χριστουγεννιάτικο δώρο	206
	Φρικαντέλα, η μάγισσα που μισούσε τα κάλαντα	211
	Τα Χριστούγεννα στον κόσμο	213
	Το δάσος που ταξίδευε	217
9η ΕΝΟΤΗΤΑ	Βιβλία – Βιβλιοθήκες	219
	Ο μαγικός κόσμος των βιβλίων	219
	Ποιοι είναι οι συγγραφείς;	224

Βιβλιοθήκες – Όταν η Βιβλιοθήκη συναντά τους αναγνώστες	234
Σκυταλοδρομία ανάγνωσης 2001-2002 – Εθνικό Κέντρο Βιβλίου	241
Κριτήριο αξιολόγησης στην 9η ενότητα	250
10η ΕΝΟΤΗΤΑ Μυστήρια – Επιστημονική φαντασία	255
Επιστημονική φαντασία – Όνειρα για ταξίδια στ' αστέρια	255
Χαμένοι πολιτισμοί – Ατλαντίδα	267
Ανεξήγητα φαινόμενα – Πέτρινοι γίγαντες	275
Η μηχανή του χρόνου	286
Κριτήριο αξιολόγησης στη 10η ενότητα	297
11η ΕΝΟΤΗΤΑ Παιχνίδια	301
Παραδοσιακά παιχνίδια	301
Επιτραπέζια παιχνίδια	309
Ηλεκτρονικά παιχνίδια	316
Πνευματικά παιχνίδια	321
Κριτήριο αξιολόγησης στην 11η ενότητα	329
12η ΕΝΟΤΗΤΑ 25η Μαρτίου	333
Κολοκοτρώνης	333
Ο γέρος του Μοριά	336
Μαντώ Μαυρογένους	343
13η ΕΝΟΤΗΤΑ Κατασκευές	346
Κατασκευές της φύσης	346
Κατασκευές των ανθρώπων – Ένα ελληνικό μοναστήρι	358
Μαθηματικές κατασκευές – Κατασκευές παραλληλογράμμων	366
Κριτήριο αξιολόγησης στη 13η ενότητα	376

14^η ΕΝΟΤΗΤΑ Πάσχα	380
Η ημέρα της Λαμπρής	380
Ανάσταση	382
Μαριάμ	383
Έθιμα του Πάσχα – Μερικά από τα έθιμα της Μεγάλης Πέμπτης	385
15^η ΕΝΟΤΗΤΑ Τηλεόραση	389
Τα θετικά... και τα αρνητικά	389
Τηλεόραση και διαφήμιση	400
Προγράμματα τηλεόρασης	408
Κριτήριο αξιολόγησης στη 15^η ενότητα	420
16^η ΕΝΟΤΗΤΑ Αθλήματα – Σπορ	424
Ο αθλητισμός στην αρχαία Ελλάδα	424
Σύγχρονος αθλητισμός	436
Και τα παιδιά αθλούνται... ..	451
Κριτήριο αξιολόγησης στη 16^η ενότητα	465
17^η ΕΝΟΤΗΤΑ Ταξίδια στο διάστημα	468
Ο άνθρωπος στο διάστημα	468
Τι βλέπουμε από το διάστημα	475
Φανταστικά ταξίδια στο διάστημα	482
Ταξίδι στο διάστημα	489
Κριτήριο αξιολόγησης στη 17^η ενότητα	495
Απαντήσεις στις ασκήσεις του Τετραδίου Εργασιών	499
Απαντήσεις στις συμπληρωματικές ασκήσεις και τα κριτήρια αξιολόγησης	565

1η ενότητα

Ο φίλος μας το περιβάλλον

ΚΕΙΜΕΝΟ Ο φίλος μας το δάσος

Κατανόηση του κειμένου

Λίγα λόγια για το κείμενο

Το κείμενο είναι ένα απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Γιώργου Μπόντη *Λαμπερά αγκάθια*, ένα έργο με οικολογικά μηνύματα και ήρωες ζώα του δάσους και ζώα της πόλης. Ένας μικρός σκαντζόχοιρος, ο Πορκιουπίνος, ζει σε ένα δάσος που κινδυνεύει να καταστραφεί από τους ανθρώπους. Ο Πορκιουπίνος αποφασίζει να πάει στην πόλη για να ζητήσει από τα ζώα που ζουν εκεί να τον βοηθήσουν να πείσει τους ανθρώπους να μην καταστρέψουν το δάσος. Έτσι, όλα τα ζώα του δάσους θα ενωθούν με τα ζώα της πόλης σε μια προσπάθεια να σώσουν τη φύση από τις κακόβουλες ενέργειες των ανθρώπων.

Στο κείμενο του βιβλίου ο συγγραφέας παρουσιάζει τη σχέση που έχει ο χρόνος, όπως τον καταλαβαίνουν οι άνθρωποι, με τα πλάσματα του δάσους. Ο χρόνος που μετρούν τα ρολόγια είναι μια δημιουργία των ανθρώπων, που τους διευκολύνει στις καθημερινές ασχολίες και τις κοινωνικές επαφές τους. Τα πλάσματα του δάσους καταλαβαίνουν τον χρόνο μέσα από τη ζωή και τον θάνατο και μέσα από τις ανάγκες της τροφής, του ύπνου, της ζέστης ή του κρύου.

Ερμηνεία λέξεων και φράσεων

- **θροίζε:** παρατατικός του ρήματος θροίζω, που σημαίνει βγάζω ελαφρύ θόρυβο.

Το θρόισμα είναι ο ελαφρύς και συνεχής ήχος που παράγεται κυρίως από την κίνηση και την τριβή των φύλλων των δέντρων.

- **εφήμερος, η, ο:** επίθετο που παράγεται από το επί + ημέρα και σημαίνει αυτός που έχει διάρκεια ζωής μία μόνο μέρα. Χρησιμοποιείται ακόμα με τη σημασία αυτού που έχει μικρή διάρκεια ή περνά γρήγορα.

Ερωτήσεις κατανόησης

- α) Ποια ήταν η σημασία του χρόνου για τα πλάσματα του δάσους;

Για τα πλάσματα του δάσους ο χρόνος έχει διαφορετική σημασία από αυτή που του δίνουν οι άνθρωποι. Για τους ανθρώπους ο ήλιος σηματοδοτεί την αρχή και το τέλος μιας μέρας. Οι άνθρωποι μετρούν τον χρόνο σε μέρες, μήνες, χρόνια, αιώνες. Δε συμβαίνει το ίδιο με τα πλάσματα του δάσους. Γι' αυτά η γέννηση, ο θάνατος, το κρύο, η ζέστη, ο ύπνος, το φαγητό σηματοδοτούν τον χρόνο. Δηλαδή υπάρχει η ώρα του φαγητού και η ώρα του ύπνου, η ώρα που κάνει κρύο ή ζέστη, η ώρα που βρέχει ή κάνει αέρα.

- β) Πώς γίνεται τα Εφήμερα να ζουν σε μια μέρα όσα ζούν οι πράσινοι γίγαντες σε εκατοντάδες χρόνια;

Κάθε πλάσμα στον πλανήτη μας ολοκληρώνει τον κύκλο της ύπαρξής του, της ζωής του, σε διαφορετικό χρόνο. Όλα τα πλάσματα όμως ακολουθούν την ίδια πορεία: γέννηση, ανάπτυξη, αναπαραγωγή, φθορά, θάνατος. Την πορεία αυτή ακολουθούν και τα Εφήμερα και οι πράσινοι γίγαντες. Για τα Εφήμερα η γέννηση, η ανάπτυξη, η αναπαραγωγή, η φθορά και ο θάνατος γίνονται σε μία μέρα, ενώ για τους πράσινους γίγαντες σε εκατοντάδες χρόνια. Όμως και τα Εφήμερα και οι πράσινοι γίγαντες σε αυτή την πορεία έχουν ζήσει όλα όσα έπρεπε να ζήσουν. Άρα η μία μέρα των Εφήμερων ισοδυναμεί με τα εκατοντάδες χρόνια των πράσινων γιγάντων.

Η γραμματική και το συντακτικό του μαθήματος

Οι χρόνοι του ρήματος

Ρήμα είναι το κλιτό μέρος του λόγου που το χρησιμοποιούμε για να εκφράσουμε ότι το υποκείμενο ενεργεί (**π.χ.** Ο Γιώργος **παίζει**), παθαίνει κάτι (**π.χ.** Το δέντρο **ξεριζώθηκε** από τον αέρα) ή βρίσκεται σε μια κατάσταση (**π.χ.** Η γιαγιά **κάθεται** στον καναπέ).

Για να δείξουμε **πότε** γίνεται αυτό που δηλώνει το ρήμα (παρόν, παρελθόν ή μέλλον) χρησιμοποιούμε τους **χρόνους του ρήματος**.

Οι χρόνοι του ρήματος δείχνουν όχι μόνο πότε γίνεται μια ενέργεια, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο την παρουσιάζουμε, δηλαδή αν η ενέργεια που περιγράφουμε είναι εξακολουθητική / επαναλαμβανόμενη ή είναι συνοπτική (δεν έχει διάρκεια) ή είναι συντελεσμένη (έχει τελειώσει).

Μπορεί μια ενέργεια να γίνεται στο **παρόν**:

- επαναλαμβανόμενα / εξακολουθητικά, **π.χ.** Η Ελένη **παίζει** κάθε μέρα. / Η Ελένη **παίζει**,
- ή συντελεσμένα, **π.χ.** Η Ελένη **έχει παίζει**.

Μπορεί μια ενέργεια να έγινε στο **παρελθόν**:

- επαναλαμβανόμενα / εξακολουθητικά, **π.χ.** Η Ελένη **έπαιζε** κάθε μέρα. / Η Ελένη **έπαιζε** όλο το απόγευμα,
- ή συνοπτικά, **π.χ.** Η Ελένη **έπαιξε** χθες το απόγευμα,
- ή συντελεσμένα, **π.χ.** Η Ελένη **είχε παίζει** όταν ήρθαν οι φίλες της.

Μπορεί μια ενέργεια να γίνει στο **μέλλον**:

- επαναλαμβανόμενα / εξακολουθητικά, **π.χ.** Η Ελένη **θα παίζει** κάθε απόγευμα. / Η Ελένη **θα παίζει** όλο το απόγευμα,
- ή συνοπτικά, **π.χ.** Η Ελένη **θα παίζει** το απόγευμα,
- ή συντελεσμένα, **π.χ.** Η Ελένη **θα έχει παίζει** όταν θα γυρίσει η μητέρα της.

ΑΡΑ: Οι χρόνοι του ρήματος δείχνουν πότε γίνεται μια ενέργεια (παρόν, παρελθόν, μέλλον), αλλά και πώς γίνεται αυτή η ενέργεια (με εξακολουθητικό / επαναλαμβανόμενο, συνοπτικό / στιγμιαίο, συντελεσμένο τρόπο).

| Οι **χρόνοι** του ρήματος είναι:

Παροντικοί

Ενεστώτας: Δείχνει ότι μια ενέργεια γίνεται τώρα, συνέχεια ή με επανάληψη.

Π.χ. Ο παππούς **διαβάζει** την εφημερίδα του.

Ο παππούς κάθε απόγευμα **διαβάζει** την εφημερίδα του.

Παρακείμενος: Δείχνει ότι μια ενέργεια έγινε στο παρελθόν και έχει τελειώσει τη στιγμή που μιλάμε.

Π.χ. Ο παππούς **έχει διαβάσει** την εφημερίδα και παίζει τάβλι.

Παρελθοντικοί

Παρατατικός: Δείχνει ότι μια ενέργεια γινόταν στο παρελθόν εξακολουθητικά ή επαναλαμβανόμενα.

Π.χ. Ο Μίλτος **διάβαζε** το απόγευμα τα μαθήματά του.

Ο Μίλτος **διάβαζε** κάθε απόγευμα τα μαθήματά του.

Αόριστος: Δείχνει ότι μια ενέργεια έγινε στο παρελθόν και δεν είχε διάρκεια.

Π.χ. Ο Ευριπίδης **φώνασε** τον Μίλτο.

Υπερσυντέλικος: Δείχνει ότι μια ενέργεια έγινε στο παρελθόν και είχε ολοκληρωθεί πριν από κάποια άλλη χρονική στιγμή στο παρελθόν.

Π.χ. Ο Μίλτος **είχε διαβάσει** όταν τον φώνασε ο Ευριπίδης.

Μελλοντικοί

Εξακολουθητικός μέλλοντας: Δείχνει ότι μια ενέργεια θα γίνεται στο μέλλον εξακολουθητικά ή επαναλαμβανόμενα.

Π.χ. Το απόγευμα **θα διαβάζω**. / Κάθε πρωί **θα τρώω** το πρωινό μου.

Συνοπτικός μέλλοντας: Δείχνει ότι μια ενέργεια θα γίνει σε κάποια χρονική στιγμή στο μέλλον χωρίς συνέχεια ή επανάληψη.

Π.χ. Αύριο βράδυ **θα πάω** σινεμά.

Συντελεσμένος μέλλοντας: Δείχνει ότι μια ενέργεια θα γίνει στο μέλλον και θα έχει ολοκληρωθεί πριν από μια άλλη ενέργεια.

Π.χ. **Θα έχω τελειώσει** το φαγητό πριν αρχίσει το αγαπημένο μου σίριαλ.

Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος	Εξακολουθητικός μέλλοντας
γράφω	έγραφα	έγραψα	θα γράφω
διαβάζω	διάβαζα	διάβασα	θα διαβάζω

Συνοπτικός μέλλοντας	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος	Συντελεσμένος μέλλοντας
θα γράψω	έχω γράψει	είχα γράψει	θα έχω γράψει
θα διαβάσω	έχω διαβάσει	είχα διαβάσει	θα έχω διαβάσει

Παρατηρούμε ότι το ρήμα *γράφω* στον παρατατικό και τον αόριστο έχει μια συλλαβή επιπλέον, τη συλλαβή **ε**-. Αυτό γίνεται σε όλα σχεδόν τα δισύλλαβα ρήματα. **Π.χ.** *τρέχω, έτρεχα, έτρεξα / δένω, έδενα, έδεσα / χάνω, έχανα, έχασα.*

Χρονικά επιρρήματα

Επιρρήματα είναι άκλιτες λέξεις που συνοδεύουν τα ρήματα και τα προσδιορίζουν δίνοντάς μας πληροφορίες κυρίως για τον τόπο, τον χρόνο, τον τρόπο, την ποσότητα. Επομένως οι βασικές ομάδες επιρρημάτων είναι: τοπικά, χρονικά, τροπικά, ποσοτικά.

Τα επιρρήματα που μας δείχνουν τον χρόνο στον οποίο έγινε αυτό που δηλώνει το ρήμα λέγονται **χρονικά** και απαντούν στην ερώτηση **πότε**.

Τα πιο συχνά είναι:

τώρα, τότε, πριν, μετά, σήμερα, αύριο, χτες, φέτος, πέρσι, απόψε, νωρίς, αργά, άλλοτε, κάποτε, ύστερα, έπειτα, αμέσως, σπάνια, τακτικά, πότε πότε, όποτε κ.ά.

Φράσεις με προθέσεις που δηλώνουν χρόνο

Προθέσεις είναι μικρές άκλιτες λέξεις που μπαίνουν μπροστά από ουσιαστικά, επίθετα, αντωνυμίες, αριθμητικά και επιρρήματα για να φανερώσουν μαζί τους τόπο, χρόνο, τρόπο, ποσό, αιτία κ.ά.

Οι προθέσεις *με, σε, για, ως, προς, από, μετά, κατά, μέχρι, ίσαμε*, όταν μπαίνουν μπροστά από ουσιαστικά, αριθμητικά ή χρονικά επιρρήματα, σχηματίζουν προθετικές φράσεις που δηλώνουν χρόνο.

με + ουσιαστικό
 σε + αριθμητικό + ουσιαστικό
 για + χρονικό επίρρημα
 για + ουσιαστικό
 ως + ουσιαστικό
 ως + χρονικό επίρρημα
 προς + ουσιαστικό
 από + χρονικό επίρρημα
 από + ουσιαστικό
 μετά + ουσιαστικό
 μέχρι + ουσιαστικό
 μέχρι + χρονικό επίρρημα
 ίσαμε + ουσιαστικό
 ίσαμε + χρονικό επίρρημα

π.χ. ήρθαν με το σούρουπο
π.χ. θα γυρίσουν σε τρεις μήνες
π.χ. τελείωσε για φέτος
π.χ. θα ανοίξει μόνο για τον χειμώνα
π.χ. περίμενε ως την Κυριακή
π.χ. είχε δουλειά ως χτες
π.χ. θα βρέξει προς το βράδυ
π.χ. από προχτές
π.χ. από το μεσημέρι
π.χ. θα διαβάσω μετά το μεσημέρι
π.χ. μέχρι τον Αύγουστο
π.χ. έχεις προθεσμία μέχρι αύριο
π.χ. ίσαμε την άνοιξη
π.χ. ίσαμε μεθαύριο

Χρονικές προτάσεις

Πρόταση λέγεται μια σειρά από λέξεις η οποία περιλαμβάνει οπωσδήποτε ένα ρήμα και εκφράζει ένα νόημα. Ανάλογα με το αν μπορούν να σταθούν μόνες τους στον λόγο οι προτάσεις χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: **κύριες ή ανεξάρτητες** και **δευτερεύουσες ή εξαρτημένες**.

Κύριες ή ανεξάρτητες είναι οι προτάσεις που μπορούν να σταθούν στον λόγο χωρίς να χρειάζεται να συνδυαστούν με μια άλλη πρόταση.

Π.χ. Ο Γιάννης δεν πήγε στο σχολείο χτες.

Δευτερεύουσες ή εξαρτημένες είναι οι προτάσεις που δε στέκονται μόνες τους στον λόγο, αλλά συμπληρώνουν τις κύριες προτάσεις δίνοντάς μας πληροφορίες γι' αυτές.

Π.χ. Ο Γιάννης δεν πήγε στο σχολείο χτες **γιατί ήταν άρρωστος**.

Η δευτερεύουσα πρόταση –γιατί ήταν άρρωστος– μας δίνει την πληροφορία γιατί δεν πήγε ο Γιάννης στο σχολείο.

| Ένα είδος εξαρτημένων προτάσεων είναι οι χρονικές.

Χρονικές προτάσεις λέγονται οι εξαρτημένες προτάσεις που εισάγονται, δηλαδή αρχίζουν, με τους χρονικούς συνδέσμους (όταν, σαν, ενώ, αφού, αφότου, καθώς, πριν, μόλις, προτού, όποτε, ώσπου, ωστόσο) ή με φράσεις και λέξεις που χρησιμοποιούνται ως χρονικοί σύνδεσμοι (όσο που να, έως ότου να, κάθε που). Οι χρονικές προτάσεις δηλώνουν πότε γίνεται αυτό που εκφράζει η κύρια πρόταση.

Π.χ. Αφού ετοίμασε όλα τα πράγματά του, ξεκίνησε για το ταξίδι.

εξαρτημένη χρονική πρόταση

ανεξάρτητη (ή κύρια) πρόταση

Έκθεση – Παραγωγή λόγου

Όλα τα κείμενα, γραπτά ή προφορικά, ανήκουν σε τέσσερις κατηγορίες:

- Αφηγηματικά κείμενα
- Κείμενα με οδηγίες
- Περιγραφικά κείμενα
- Κείμενα με επιχειρήματα

Αφήγηση

Αφήγηση είναι η παρουσίαση των γεγονότων μιας ιστορίας με μια ορισμένη σειρά.

Τα γεγονότα μπορεί να είναι πραγματικά ή φανταστικά.

Υπάρχουν διάφορα είδη αφηγηματικών κειμένων:

- Απομνημονεύματα
- Μυθιστορήματα
- Μύθοι
- Διηγήματα
- Παραμύθια
- Θρύλοι

Τα βασικά στοιχεία ενός αφηγηματικού κειμένου είναι:

- **Ο χώρος** που συμβαίνουν τα γεγονότα.
- **Ο χρόνος** που συμβαίνουν τα γεγονότα.
- **Οι ήρωες** της ιστορίας (πρωταγωνιστές και άλλα πρόσωπα που συμμετέχουν).
- **Η εξέλιξη** της ιστορίας (πώς ξεκίνησε, πώς συνεχίστηκε και πώς τελείωσε).
- **Οι σκέψεις και τα συναισθήματα** των ηρώων ή του αφηγητή της ιστορίας.

| **Για να δείξουμε τον τόπο** που συμβαίνουν τα γεγονότα της ιστορίας, χρησιμοποιούμε: **τοπικά επιρρήματα** (μέσα, δίπλα, δυτικά), **επίθετα** (γειτονικός,

πεδινός, μακρινός), **φράσεις με προθέσεις** (στο ποτάμι, έξω από την πόλη, κάτω από το γεφύρι).

| **Για να δείξουμε τον χρόνο**, δηλαδή πότε συμβαίνουν τα γεγονότα της ιστορίας, χρησιμοποιούμε: **τους χρόνους των ρημάτων, χρονικά επιρρήματα** (φέτος, ύστερα, αργότερα), **ουσιαστικά με σημασία επιρρήματος** (το βράδυ, τον Αύγουστο, την Τρίτη), **φράσεις με προθέσεις** (από νωρίς, μέχρι αύριο), **χρονικές προτάσεις** (καθώς έτρεχα..., όταν ξημέρωσε...).

Η αφήγηση μιας ιστορίας γίνεται συνήθως σε παρελθοντικούς χρόνους (παρατατικός, αόριστος, υπερσυντέλικος). Μερικές φορές όμως, αν και αναφερόμαστε σε γεγονότα του παρελθόντος, χρησιμοποιούμε ενεστώτα για να κάνουμε την αφήγηση πιο ζωντανή και παραστατική.

| Για να παρουσιάσουμε **τους ήρωες** μιας ιστορίας, δίνουμε πληροφορίες γι' αυτούς, όπως: **όνομα** (Ελένη, Τομ), **επάγγελμα** ή **ιδιότητα** (γιατρός, ένας γείτονας), **φύλο** (μία γυναίκα), **ηλικία** (μεσήλικας, δεκαπεντάχρονος), **καταγωγή** (Αμερικάνος, Ιταλίδα), **σχέση ή συγγένεια** (η γιαγιά μου, ο φίλος μου), **ιδιαίτερο χαρακτηριστικό** ή **χαρακτηρισμό** (καστανόξανθος, νευρικός, έξυπνος), **οικογενειακή ή κοινωνική κατάσταση** (νιόπαντρος, άνεργος).

| Η αφήγηση ξεκινάει από κάποιο γεγονός που αποτελεί την αιτία ή την αφορμή της ιστορίας. Κάποια γεγονότα που συμβαίνουν στη συνέχεια και επηρεάζουν τη ζωή των ηρώων δημιουργούν την εξέλιξη της ιστορίας. Η ιστορία ολοκληρώνεται με αποτελέσματα και συνέπειες.

| Στο τέλος της αφήγησης παρουσιάζονται οι σκέψεις και τα συναισθήματα των ηρώων ή του αφηγητή της ιστορίας. Όταν ο αφηγητής συμμετέχει στα γεγονότα, αφηγείται σε α' πρόσωπο. Όταν δεν έχει πάρει μέρος στα γεγονότα, αφηγείται σε γ' πρόσωπο.

| Όταν η αφήγηση αναφέρεται σε φανταστικά γεγονότα, ο χώρος που συμβαίνουν αυτά είναι φανταστικός ή αναφέρεται αόριστα. Ο χρόνος είναι απροσδιόριστος και οι ήρωες είναι φανταστικά πρόσωπα ή ζώα, φυτά, αντικείμενα που προσωποποιούνται.

Απαντήσεις στις ασκήσεις του σχολικού βιβλίου

- 1. Ποια πλάσματα του δάσους συναντάμε μέσα στο κείμενο; Σε ποιες κατηγορίες χωρίζει τα πλάσματα του δάσους ο συγγραφέας ανάλογα με το πόσο ζουν; Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα:**

Ο συγγραφέας χωρίζει τα πλάσματα του δάσους σε τρεις κατηγορίες:

1η κατηγορία	2η κατηγορία	3η κατηγορία
Τα πλάσματα που ζουν μονάχα μία μέρα. Τέτοια είναι τα μικρά έντομα, τα Εφήμερα.	Τα πλάσματα που ζουν πολλά ή λίγα καλοκαίρια και χειμώνες.	Τα πλάσματα που κανείς δεν ξέρει πόσο ζουν. Τέτοια είναι τα δέντρα, οι πράσινοι γίγαντες.

- 2. Βρείτε τις λέξεις, τις φράσεις και τις προτάσεις του κειμένου* που φανερώνουν χρόνο και συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα:**

Επιρρήματα	Φράσεις με προθέσεις	Χρονικές προτάσεις
κάποτε	σε μία μέρα	όταν σκεφτόσουν
ποτέ	σε εκατοντάδες χρόνια	

- 3. Κλείστε τα μάτια και φανταστείτε ότι είστε μέσα σ' ένα δάσος. Ποια φυτά και ποια ζώα υπάρχουν μέσα σ' αυτό; Διαλέξτε τους «ήρωές» σας, όπως ο Πορκιουπίνος και ο Τιμ στο κείμενο που διαβάσατε. Σκεφτείτε μια ιστορία. Για παράδειγμα, μια πυρκαγιά ξεσπάει και απειλεί το δάσος ή μια όξινη βροχή αρχίζει να πέφτει ή κάποιοι παράνομοι ξυλοκόποι κόβουν δέντρα. Τι θα κάνουν οι ήρωες της ιστορίας και τα άλλα πλάσματα του δάσους;**

Χρησιμοποιήστε τις λέξεις, τις φράσεις και τις προτάσεις που βρήκατε και που φανερώνουν χρόνο.

* Το ουσιαστικό τέλος χρησιμοποιείται ως επιρρηματικός προσδιορισμός, ενώ το μόλις (προ-λάβαιναν) είναι τροπικό επίρρημα (δηλώνει: με μεγάλη δυσκολία).

Μια πυρκαγιά ξεσπάει και απειλεί το δάσος

Πού γίνονται τα γεγονότα; ▶ Ήταν μια ζεστή καλοκαιριάτικη μέρα και μια χαρούμενη παρέα εκδρομέων κάθισε στο ξέφωτο του δάσους για να ξεκουραστεί και να φάει.

Πότε; ▶ Το απόγευμα οι εκδρομείς μάζεψαν τα πράγματά τους και έφυγαν. Κανείς δεν πρόσεξε ένα μισοσβησμένο αποτσίγαρο μέσα στα ξερά χόρτα. Σε λίγη ώρα μια μικρή φλόγα πετάχτηκε. Η φωτιά άρχισε να δυναμώνει και να επεκτείνεται.

Ποιοι είναι οι ήρωες; ▶ Η μυρωδιά του καπνού έφτασε στα ρουθούνια του Λίνου, του μικρού ζαρκαδιού, και της Μίρκας, της μητέρας του, που έβοσκαν λίγο πιο πέρα. Κοιτάχτηκαν τρομαγμένα και άρχισαν να απομακρύνονται γρήγορα. Στον δρόμο συνάντησαν τη Φρίντα, την αλεπού, και τον Ρένο, τον λαγό. «Τρέξτε, πυρκαγιά στο δάσος» τους είπαν.

Ποιο πρόβλημα αντιμετώπισαν; ▶ Κατά το ηλιοβασίλεμα η φωτιά είχε εξαπλωθεί σε μεγάλο μέρος του δάσους. Τα πουλιά που κούρνιαζαν στα δέντρα τρόμαξαν και, βγάζοντας άγριες κραυγές, άρχισαν να πετούν ψηλά για να σωθούν. Η Νάγια, η κουκουβάγια, που μόλις είχε ξυπνήσει για ν' αρχίσει το κυνήγι, στεκόταν σαστισμένη. Ο Λάμπης, ο δρυοκολάπτης, της εξήγησε γρήγορα τι συνέβαινε. Όλα τα ζώα του δάσους προσπαθούσαν να σωθούν από τους καπνούς και τις κόκκινες γλώσσες της φωτιάς.

Ποια λύση έδωσαν; ▶ Μόλις έπεσε το σκοτάδι, σηκώθηκε δυνατός αέρας, που δυνάμωσε τη φωτιά και η πυρκαγιά απείλησε όλο το δάσος. Οι ήρωές μας, σπρωγμένοι από το ένστικτό τους, έτρεξαν στο κοντινό ποτάμι. Εκεί έλπιζαν η φωτιά να σταματούσε. Μέσα στον χαλασμό ακούστηκαν παράξενοι διαπεραστικοί ήχοι. Ήταν τα οχήματα της πυροσβεστικής που ήρθαν να σβήσουν την πυρκαγιά. Οι πυροσβέστες αγωνίστηκαν με θάρρος και σε λίγες ώρες έσβησαν τη φωτιά. Οι φίλοι μας και όλα τα ζώα είχαν σωθεί.

Διορθώνω το γραπτό μου

- Σκοπός μου ήταν να αφηγηθώ μια φανταστική ιστορία που συνέβη στο δάσος.
- Για μια σωστή αφήγηση είναι απαραίτητο να αναφέρω πρώτα τον τόπο όπου γίνονται τα γεγονότα και τον χρόνο που συμβαίνουν αυτά.
- Στη συνέχεια πρέπει να παρουσιάσω τους ήρωες που παίρνουν μέρος στην ιστορία και να αναφερθώ στα γεγονότα που διαδραματίστηκαν, δηλαδή ποια προβλήματα παρουσιάστηκαν, ποιες ήταν οι συνέπειες και ποιες λύσεις δόθηκαν.
- Ακολουθώντας το σχεδιάγραμμα που μου δόθηκε πέτυχα τον σκοπό της αφήγησής μου.
- Οι συμμαθητές μου θα καταλάβουν το κείμενο γιατί δεν υπάρχει καμιά ασάφεια στην ιστορία και στη ροή των περιστατικών.
- Έχω οργανώσει το γραπτό μου σε παραγράφους.
- Το κείμενό μου δεν έχει ορθογραφικά λάθη και χρησιμοποίησα το λεξικό μου για να βρω λέξεις, ώστε να έχει σαφήνεια και ακρίβεια.
- Απέφυγα να χρησιμοποιήσω τις ίδιες λέξεις πολλές φορές.
- Η γενική εμφάνιση του γραπτού μου είναι καλή, χωρίς μουντζούρες, με καθαρά γράμματα, και εύκολα μπορεί να το διαβάσει κάποιος.

Μια όξινη βροχή αρχίζει να πέφτει (διάγραμμα)

Πού γίνονται τα γεγονότα; ►	Σ' ένα δάσος δίπλα σε μια μεγάλη πόλη με πολλά εργοστάσια.
Πότε; ►	Ένα πρωινό του χειμώνα.
Ποιοι είναι οι ήρωες; ►	Φυτά και δέντρα του δάσους.
Ποιο πρόβλημα αντιμετώπισαν; ►	Κινδύνεψαν να καταστραφούν από το νερό της βροχής που μετέφερε τοξικές ουσίες.
Ποια λύση έδωσαν; ►	Τη λύση την έδωσαν οι επιστήμονες και οι οικολογικές οργανώσεις με την απαγόρευση της λειτουργίας των εργοστασίων, που γέμιζαν τον αέρα με τοξικά αέρια.

Κάποιοι παράνομοι ξυλοκόποι κόβουν δέντρα (διάγραμμα)

Πού γίνονται
τα γεγονότα; ► Σ' ένα δάσος με έλατα και οξιές.

Πότε; ► Ένα πρωινό του φθινοπώρου.

Ποιοι είναι
οι ήρωες; ► Τα έλατα και οι οξιές, που ακούν τον χαρακτηριστικό ήχο του τσεκουριού και νιώθουν ότι σε λίγο θα έρθει η σειρά τους. Οι ξυλοκόποι που πήγαν να κόψουν τα δέντρα και οι δασοφύλακες που φύλαγαν το δάσος.

Ποιο πρόβλημα
αντιμετώπισαν; ► Τα δέντρα κινδύνεψαν από τους παράνομους ξυλοκόπους που είχαν έρθει να τα κόψουν.

Ποια λύση
έδωσαν; ► Τη λύση έδωσαν οι δασοφύλακες που φύλαγαν το δάσος και οι οποίοι έπιασαν τους ξυλοκόπους και σταμάτησαν έτσι το καταστροφικό τους έργο.

4. Στο κείμενο τα περισσότερα ρήματα βρίσκονται στον παρατατικό. Μπορούμε να κάνουμε την αφήγηση πιο ζωντανή βάζοντας τα ρήματα στον ενεστώτα, σαν να συμβαίνουν τα γεγονότα την ίδια στιγμή που μιλάει γι' αυτά ο αφηγητής. Συνεχίστε:

Ο χρόνος **κυλάει** παράξενα στο δάσος. **Θροΐζει** μαζί με τα πράσινα φύλλα της άνοιξης ή **πέφτει** αργά μαζί με τις νιφάδες του χιονιού. **Στάζει** από τα κλαδιά μαζί με τις σταγόνες της φθινοπωρινής βροχής ή **χορεύει** σαν διαμαντόσκονη στις αχτίδες του καλοκαιριάτικου ήλιου. **Κυλάει** μαζί με τη ζωή και **γίνεται** ένα μ' αυτή.

Υπάρχουν πλάσματα στο δάσος σαν τα Εφήμερα, τα μικρά έντομα που **φτερουγίζουν** πάνω από τα ρυάκια τον Μάη και που **ζουν** μονάχα μια μέρα. **Είναι** περίεργο όταν **σκέφτεσαι** πως μόλις και **προλαβαίνουν** να δουν μια δεύτερη ανατολή, αν το **προλαβαίνουν** κι αυτό. **Υπάρχουν** άλλα ζωάκια που **ζουν** πολλά ή λίγα καλοκαίρια και χειμώνες. Και τέλος, **υπάρχουν** οι πράσινοι γίγαντες, τα δέντρα που κανένας δεν **ξέρει** πόσο ζουν. Τα ίδια το **ξέρουν**, αλλά τα δέντρα **νιώθουν** τόσο διαφορετικά τον χρόνο!

Τα μικρά Εφήμερα όμως **ζουν** με τον τρόπο τους σε μία μέρα όσα **ζουν** τα δέντρα σε εκατοντάδες χρόνια. Μόνο ο ήλιος **μετράει** τη ζωή με αυγές και δειλινά. Τα πλάσματα του δάσους **ξέρουν** μόνο ότι **ζουν** μια ολόκληρη ζωή, και το τι **μετράει** ο ήλιος δεν **έχει** καμιά σημασία. Έτσι κι αλλιώς, ο ήλιος **λάμπει** για όλα.

Το πόσο καιρό **μένει** ο Πορκιουπίνος, ο σκαντζόχοιρος, με τον Τιμ, τον σκίουρο, είναι ένα ερώτημα που μπορεί **να ενδιαφέρει** μόνο τους ανθρώπους, αλλά οι άνθρωποι δεν **ανήκουν** στον κόσμο του δάσους. Τα πλάσματα που **ζουν** εκεί δεν **ξέρουν** τα ρολόγια, αλλά, κι αν ακόμη τα **ξέρουν**, είναι σίγουρο ότι δεν **ενδιαφέρονται** γι' αυτά.

Υπάρχει η ώρα του φαγητού και η ώρα του ύπνου. **Υπάρχει** η ώρα που **κάνει** κρύο, ζέστη, που **έχει** βροχή ή αέρα. Και κάποτε **φτάνει** η ώρα που το κάθε πλάσμα **χάνεται** και οι γείτονές του δεν το **ξαναβλέπουν** ποτέ. Όλα αυτά **είναι** φυσικά. Αλλά ο χρόνος που ξέρουν τα ρολόγια **είναι** κάτι αφύσικο για το δάσος.

Συμπληρωματικές ασκήσεις

1. Συμπληρώστε τις παρακάτω χρονικές προτάσεις με τον σωστό χρονικό σύνδεσμο της παρένθεσης (ενώ, προτού, ώσπου, μόλις, όποτε, έως ότου, εκεί που):

- Έφυγε, ... τελειώσει τη δουλειά του.
- ..... να φτάσεις, θα έχω γυρίσει κι εγώ.
- ..... έφτασε, έτρεξε στο σπίτι του φίλου του.
- ..... έλεγε αυτά, κοίταζε έξω από το παράθυρο.
- ..... έρχεσαι, μας φέρνεις από κάτι.
- Ο τραυματίας έμεινε αβοήθητος ..... να έρθει το ασθενοφόρο.

2. Να μεταφέρετε το παρακάτω κείμενο στο παρελθόν σε χρόνο παρατατικό:

Εκεί που το σκοτάδι μοιάζει πιο πηχτό κι από άγρια νύχτα, μια ουράνια λάμψη φωτίζει τα πάντα και βλέπεις ως πέρα. Σ' ένα δευτερόλεπτο ξαναπέφτει πίσσα σκοτάδι κι ακούς τον πάταγο του κεραυνού, λες κι εκατομμύρια βαρέλια κατακυλάνε. Δε θα 'θελα να βρίσκομαι πουθενά αλλού αυτή την ώρα.

3. Να μεταφέρετε το κείμενο που ακολουθεί στο παρελθόν σε χρόνο αόριστο:

– Για όνομα του Θεού! φωνάζει ο Σάντσο, γύρνα πίσω.

Ο Δον Κιχώτης τρέχει σαν δαιμονισμένος. Πέφτει μέσα στο κοπάδι κι αρχίζει να χτυπά με λύσσα τα πρόβατα.

Οι τσοπάνηδες παίρνουν πέτρες κι αρχίζουν να τις ρίχνουν πάνω του. Μια πέτρα τον βρίσκει στο στόμα και του σπάει τρία δόντια, ενώ μια δεύτερη τον χτυπάει στο πλευρό. Μια τρίτη πέφτει στο κούτελο και τον ζαλίζει τόσο, που γκρεμίζεται από το άλογό του.

4. Στο παρακάτω κείμενο βρείτε και υπογραμμίστε τα επιρρήματα, τις φράσεις και τις προτάσεις που φανερώνουν χρόνο.

Κάθε χρόνο στην Ευρώπη, την άνοιξη δεν την αναγγέλλουν μόνο τα πρώτα δέντρα που ανθίζουν και οι πρώτες γλυκές ακτίνες του ήλιου αλλά και η επιστροφή των λευκών πελαργών. Πρώτα εμφανίζονται τα αρσενικά. Κάβουν γύρους πάνω από τις καταπράσινες κοιλάδες και τα χωριά, αναζητώντας τη φωλιά τους που είχαν εγκαταλείψει την προηγούμενη χρονιά. Μόλις την εντοπίσουν, την ανακαινίζουν ή, αν χρειαστεί, χτίζουν μια καινούρια.

Ύστερα καταφτάνουν τα θηλυκά. Το θηλυκό γεννάει, μέσα στον μήνα Απρίλιο, πέντε αυγά, τα οποία κλωσάει το ζευγάρι εκ περιτροπής. Τέσσερις εβδομάδες αργότερα ξεπετάγονται από τα αυγά οι μικροί πελαργοί, που αρχίζουν αμέσως να κρίζουν. Μόλις γεννηθούν, ζυγίζουν μόνο 50 γραμμάρια. Σε λίγες μέρες το βάρος τους ξεπερνάει τα 500 γραμμάρια και σε έναν μήνα και κάτι φτάνουν σχεδόν το βάρος του ενήλικα, που είναι τρία κιλά.

5. **Να τοποθετήσετε τα παρακάτω ρήματα στον χρόνο που βρίσκεται το καθένα: πέρασε, κυκλοφορούν, θα χρησιμοποιήσουν, ακούγεται, έχει φτάσει, θα συνοδεύεται, απάντησε, έτρεχα, σκέφτηκε, θα έχουμε ενημερωθεί, δουλεύατε, είχατε χτυπήσει, διορθώνουν, αρχίζαμε, έχουμε αλλάξει, θα προκαλούν.**

Ενεστώτας	
Παρατατικός	
Αόριστος	
Εξακολουθητικός μέλλοντας	
Συνοπτικός μέλλοντας	
Παρακείμενος	
Υπερσυντέλικος	
Συντελεσμένος μέλλοντας	

Το βιβλίο αυτό αποτελεί απαραίτητο βοήθημα για τον μαθητή της Ε΄ Δημοτικού, καθώς ανταποκρίνεται στη σύγχρονη προσέγγιση της διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος και στις νέες διδακτικές οδηγίες. Ακολουθεί τα μαθήματα του σχολικού βιβλίου και καλύπτει πλήρως την ύλη του.

Κάθε ενότητα περιλαμβάνει:

- Επεξεργασία **των κειμένων του σχολικού βιβλίου** με ερωτήσεις - απαντήσεις κατανόησης και ερμηνεία λέξεων και φράσεων κάθε κειμένου
- Αναλυτική παρουσίαση **των γραμματικών και συντακτικών φαινομένων** με πίνακες και εύστοχα παραδείγματα
- Επεξεργασία **των θεμάτων παραγωγής λόγου** με διαγράμματα και υποδείγματα
- Πλήρεις απαντήσεις σε όλες τις ασκήσεις του **Βιβλίου του Μαθητή**
- **Συμπληρωματικές ασκήσεις** για την εμπέδωση κάθε γλωσσικού φαινομένου
- **Κριτήριο αξιολόγησης** στην ύλη όλης της ενότητας

Στο τέλος του βιβλίου δίνονται αναλυτικές απαντήσεις σε όλες τις ασκήσεις του **Τετραδίου Εργασιών** καθώς και στις συμπληρωματικές ασκήσεις και τα κριτήρια αξιολόγησης.

Ατέλειωτες ώρες μάθησης και ψυχαγωγίας με τα γλωσσικά παιχνίδια του CD-ROM που δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές να αφομοιώσουν τη νέα γνώση και να βελτιώσουν τη σχολική τους απόδοση με ευχάριστο και δημιουργικό τρόπο!

Από τις εκδόσεις **METAIΧΜΙΟ** κυκλοφορούν:

- **Γράφω καλά στο τεστ της Γλώσσας Ε΄ Δημοτικού**
- **Ασκούμαι στη γραμματική, την ορθογραφία και την έκθεση Ε΄ Δημοτικού**

ISBN: 978-618-03-1324-6

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 81324